

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
фармацевтичний факультет
кафедра соціальної фармації**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: «АНАЛІЗ ПРАВОВИХ ЗАСАД ПРОВЕДЕННЯ
ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ТА ФАРМАКОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ»**

Виконав: здобувач вищої освіти групи Фс18(5,0д)-06 спеціальності 226 Фармація, промислова фармація освітньої програми Фармація

Вероніка МИСОЧКА

Керівник: доцент закладу вищої освіти кафедри соціальної фармації, к.юрид.н., доцент Галина БОЛДАРЬ

Рецензент: професор закладу вищої освіти кафедри організації та економіки фармації, д.фарм.н., професор Ганна ПАНФІЛОВА

АНОТАЦІЯ

У кваліфікаційній роботі наведено результати аналізу правових засад проведення фармацевтичної та фармакологічної експертизи.

Розкрито класифікацію судових експертиз, види експертних установ в Україні, охарактеризовано правовий статус експерта, окреслено основні вимоги до висновку експерта. Охарактеризовано питання, які вирішуються фармацевтичною та фармакологічною експертизою. З'ясовано види експертиз, які можуть здійснювати фахівці з фармацевтичною освітою.

Робота складається зі змісту, вступу, трьох розділів, висновків. Загальний обсяг роботи – 43 сторінки, 3 таблиці, 2 рисунка, 57 найменувань літератури.

Ключові слова: правове регулювання, судова експертиза, види судових експертиз, фармацевтична експертиза, фармакологічна експертиза, експертна установа, експерт.

ANNOTATION

The qualification work presents the results of the analysis of the legal framework for conducting pharmaceutical and pharmacological expertise.

The author reveals the classification of court expertises, types of expert institutions in Ukraine, describes the legal status of an expert, and outlines the main requirements for an expert's conclusion. The issues addressed by pharmaceutical and pharmacological expertise are described. The types of expertise that can be carried out by specialists with pharmaceutical education are identified.

The work consists of content, introduction, three chapters, conclusions. Total work size – 43 pages, 3 tables, 2 figures, 57 references.

Key words: legal regulation, court expertise, types of court expertise, pharmaceutical expertise, pharmacological expertise, expert institution, expert.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ	8
1.1. Поняття та види судової експертизи	8
1.2. Правовий статус експерта та види експертних установ	15
Висновки до першого розділу	20
РОЗДІЛ 2. ЗНАЧЕННЯ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ТА ФАРМАКОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ	22
2.1. Характеристика питань, які розв'язуються фармацевтичною та фармакологічною експертизами	22
2.2. Особливості діяльності різних видів експертних установ, які здійснюють фармацевтичну експертизу	25
Висновки до другого розділу	31
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ ФАРМАЦІЇ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	32
3.1. Професійні права та можливості фахівців фармації щодо здійснення експертної діяльності	32
3.2. Моніторинг пропозицій різних видів експертних установ щодо працевлаштування фахівців з фармацевтичною освітою	35
Висновки до третього розділу	39
ВИСНОВКИ	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	44
ДОДАТКИ	

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АФІ – активний фармацевтичний інгредієнт

ВООЗ – Всесвітня організація охорони здоров'я

Держлікслужба – Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками

ДЕЦ – державне підприємство «Державний експертний центр МОЗ України»

ДФУ – Державна фармакопея України

ЄДРПОУ – Єдиний державний реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань

ЄС – Європейський Союз

КК – Кримінальний кодекс

КМУ – Кабінет Міністрів України

КПК України – Кримінальний процесуальний кодекс України

КУпАП – Кодекс України про адміністративні правопорушення

ЛЗ – лікарський засіб

МВС – Міністерство внутрішніх справ

Мін'юст – Міністерство юстиції України

МНН – міжнародна непатентована назва

МОЗ – Міністерство охорони здоров'я

НДІ – науково-дослідний інститут

НДЕКЦ – науково-дослідний експертно-криміналістичний центр

НМДГ – неоподатковуваний мінімум доходів громадян

НПА – нормативно-правовий акт

п. – пункт

р. – рік

СБУ – Служба безпеки України

ст. – стаття

ЦПК України – Цивільний процесуальний кодекс України

ч. – частина

ВСТУП

Актуальність теми. Судова експертиза має вагоме доказове значення для здійснення правосуддя та встановлення істини у цивільних та кримінальних провадженнях.

Особливо важлива роль судової експертизи при розслідуванні злочинів, пов'язаних із незаконним обігом ЛЗ, наркотиків, психотропних речовин та прекурсорів, оскільки використання широкого арсеналу сучасних методів та науково-технічних засобів значно розширюють можливості в отриманні доказової інформації.

Мета дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є здійснення аналізу сучасних загальних правових засад призначення та проведення фармацевтичної та фармакологічної експертизи.

Завдання дослідження. Відповідно до визначеної мети були поставлені такі завдання:

- опрацювати законодавчі та наукові джерела дослідження;
- проаналізувати загальні засади сучасного механізму призначення та проведення судової експертизи в Україні;
- з'ясувати види судових експертиз та критерії їх класифікації;
- розкрити види експертних установ в Україні;
- охарактеризувати правовий статус експерта;
- розкрити зміст питань, які розв'язуються фармацевтичною та фармакологічною експертизами;
- висвітлити особливості діяльності експертних установ, які в сучасних умовах мають повноваження здійснювати фармацевтичну експертизу в Україні;
- з'ясувати види експертиз, які можуть здійснювати фахівці з фармацевтичною освітою;
- здійснити моніторинг офіційних сайтів різних видів експертних установ з метою встановлення наявності пропозицій щодо працевлаштування випускників НФаУ.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у зв'язку зі здійсненням судових фармацевтичної та фармакологічних експертиз.

Предметом дослідження є сучасні підходи до правого регулювання порядку проведення фармацевтичної та фармакологічних експертиз.

Методи дослідження. При виконанні дослідження було використано наступні методи: системно-аналітичний – для з'ясування видів судових експертиз та експертних установ; контент-аналіз – при опрацюванні законодавства України, матеріалів кримінальних справ; синтез – для створення загального, цілісного уявлення про правовий механізм призначення та проведення судової експертизи. Індукційний метод став у нагоді для узагальнення опрацьованого матеріалу, при формулюванні висновків; формально-юридичний (формально-логічний) – під час з'ясування (тлумачення) змісту правових норм.

Матеріалами дослідження стало законодавство України, інформація з офіційних веб-сайтів державних органів України та експертних установ, а також монографії, дисертації, статті, вироки та ухвали судів.

Практичне значення отриманих під час дослідження результатів полягає в тому, що ці напрацювання можуть використовуватися працівниками фармацевтичних підприємств та правоохоронних органів для з'ясування питань, пов'язаних проведенням фармацевтичної експертизи, а також в освітньому процесі при опануванні здобувачами вищої освіти таких компонент, як «Фармацевтичне право та законодавство», «Соціальна фармація».

Елементи наукової новизни одержаних результатів полягають у тому, що у кваліфікаційній роботі здійснено дослідження особливостей сучасних підходів до правого регулювання порядку проведення фармацевтичної та фармакологічних експертиз.

Апробація результатів. Наукові результати, отримані під час виконання дослідження, були висвітлені: 1) у тезах доповіді «Загальна характеристика питань, які розв'язуються фармацевтичною експертизою» у

збірнику V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Сучасні досягнення фармацевтичної науки в створенні та стандартизації лікарських засобів і дієтичних добавок, що містять компоненти природного походження» (м. Харків, 14 березня 2023 р., м. Харків, НФаУ); 2) у конкурсній роботі на I турі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт, яка отримала диплом I ступеня у галузі «Право» (захист відбувся 20.03.2023 р. м. Харків, НФаУ); 3) у доповіді на XXIX міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених та студентів «Актуальні питання створення нових лікарських засобів» (21.03.2023 р., м. Харків).

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається зі змісту, вступу, трьох розділів, висновків. Загальний обсяг роботи – 43 сторінки, 3 таблиці, 2 рисунка, 57 найменувань літератури.

РОЗДІЛ 1. ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

1.1. Поняття та види судової експертизи

Загальні засади проведення судової експертизи незалежно від виду судочинства регламентовано Законом України «Про судову експертизу» від 25.02.1994 р. № 4038-ХІІ (Закон № 4038-ХІІ) [39], а також Інструкцією про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень : затверджено Наказом Мін'юсту від 08.10.1998 № 53/5 (у редакції від 02.02.2023 № 451/5) [8], Інструкцією про особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах, затвердженої Наказом Мін'юсту від 12.12.2011 № 3505/5 (у редакції від 02.02.2023 № 451/5) [6]; Інструкцією про проведення судово-медичної експертизи, затвердженої наказом МОЗ України від 17.01.1995 р. № 6 [10]; Положенням про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України, затвердженого Наказом МВС України від 03.11.2015 № 1343 [33]; Інструкцією про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень в системі Служби безпеки України, затвердженої Наказом Центрального управління СБУ від 29.05.2015 № 371 [9] та ін.

Для цивільного судочинства порядок призначення та проведення експертизи, їх види, роль експерта, його правовий статус встановлено у ЦПК України (статті 72, 73, 102-115, 239, 298) [52].

Для кримінального судочинства основним НПА, в якому визначено порядок призначення експертизи, права та обов'язки експерта, є КПК України (статті 69, 70, 79, 80, 83, 84, 93, 95, 101, 122, 238, 239, 241-244, 298-4, 327, 329, 332, 352, 356, 361, 486, 509, 518) [19].

Відповідно до Закону № 4038-ХІІ судова експертиза – це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо

об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду» [39].

Слід підкреслити, що судова експертиза є однією з форм використання спеціальних знань при здійсненні правосуддя. До спеціальних знань належать будь-які знання та уміння об'єктивного характеру, отримані внаслідок вищої професійної підготовки, наукової діяльності, досвіду практичної роботи, що відповідають сучасному науково-практичному рівню.

Чинний КПК України регламентує використання спеціальних знань у двох процесуальних формах: 1) використання спеціальних знань особи, яка залучається як експерт для проведення експертизи за зверненням сторони кримінального провадження або за дорученням слідчого судді чи суду; 2) використання спеціальних знань особи, яка залучається для надання консультацій та висновків, безпосередньої технічної допомоги як спеціаліст сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування та судом під час судового розгляду [19].

Важливо вернути увагу на процесуальне значення експертизи. Вона проводиться у період розслідування або судового розгляду справи на підставі відповідного процесуального документа – постанови слідчого (судді) або ухвали суду. Призначення експертизи є процесуальною дією і тому її проведення можливе лише по порушеній справі.

Наприклад, експертиза у кримінальному провадженні має такі ознаки: 1) призначається, коли для вирішення певних питань потрібні наукові, технічні або інші спеціальні знання; 2) проводиться експертом – особою, досвідченою у певній спеціальній галузі (галузях) знань; 3) таке дослідження має самостійний характер; 4) законом встановлено особливу процесуальну форму залучення експерта та проведення ним дослідження; 5) результати експертизи оформлюються висновком експерта [19].

Призначення експертизи віднесено на розсуд слідчого або суду, які приймають рішення про необхідність залучення наукових, технічних або інших спеціальних знань. У деяких зазначених у законі випадках обов'язково

повинна бути проведена відповідна експертиза. Так, експертиза обов'язкова (ст. 76 КПК):

- 1) для встановлення причин смерті;
- 2) для встановлення тяжкості й характеру тілесних ушкоджень;
- 3) для визначення психічного стану підозрюваного або обвинуваченого за наявності у справі даних, які викликають сумнів щодо його осудності;
- 4) для встановлення статевої зрілості потерпілої у справах про злочини, передбачені ст. 155 КК України «Вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку» [18].
- 5) для встановлення віку підозрюваного або обвинуваченого, якщо це має значення для вирішення питання про його кримінальну відповідальність, за відсутності відповідних документів про вік або неможливість їх отримання (ст. 76 КПК) [19].

Судові експертизи класифікуються за різними підставами. Найбільш визнаним є розподіл експертиз на певні види за такими ознаками: а) за місцем проведення – на експертизи, що проводять експерти експертних установ і окремі фізичні особи зі спеціальними знаннями, котрі призначаються експертами у кримінальній справі; б) за кількістю експертів – на одноосібні та експертизи, що проводять кілька експертів, які, у свою чергу, прийнято ділити на комісійні та комплексні; в) за кількістю і якістю досліджуваних об'єктів та повнотою і обґрунтованістю висновку – на первинні, додаткові і повторні експертизи; г) за видом спеціальних знань, що застосовуються при проведенні експертних досліджень [3].

За підсумками вивчення чинного законодавства, що регулює порядок призначення та проведення судової експертизи, правовий статус експерта, вимоги до його висновку, складено класифікацію основних НПА за критерієм юридичної сили, яка наочно представлена на рис. 1.1.

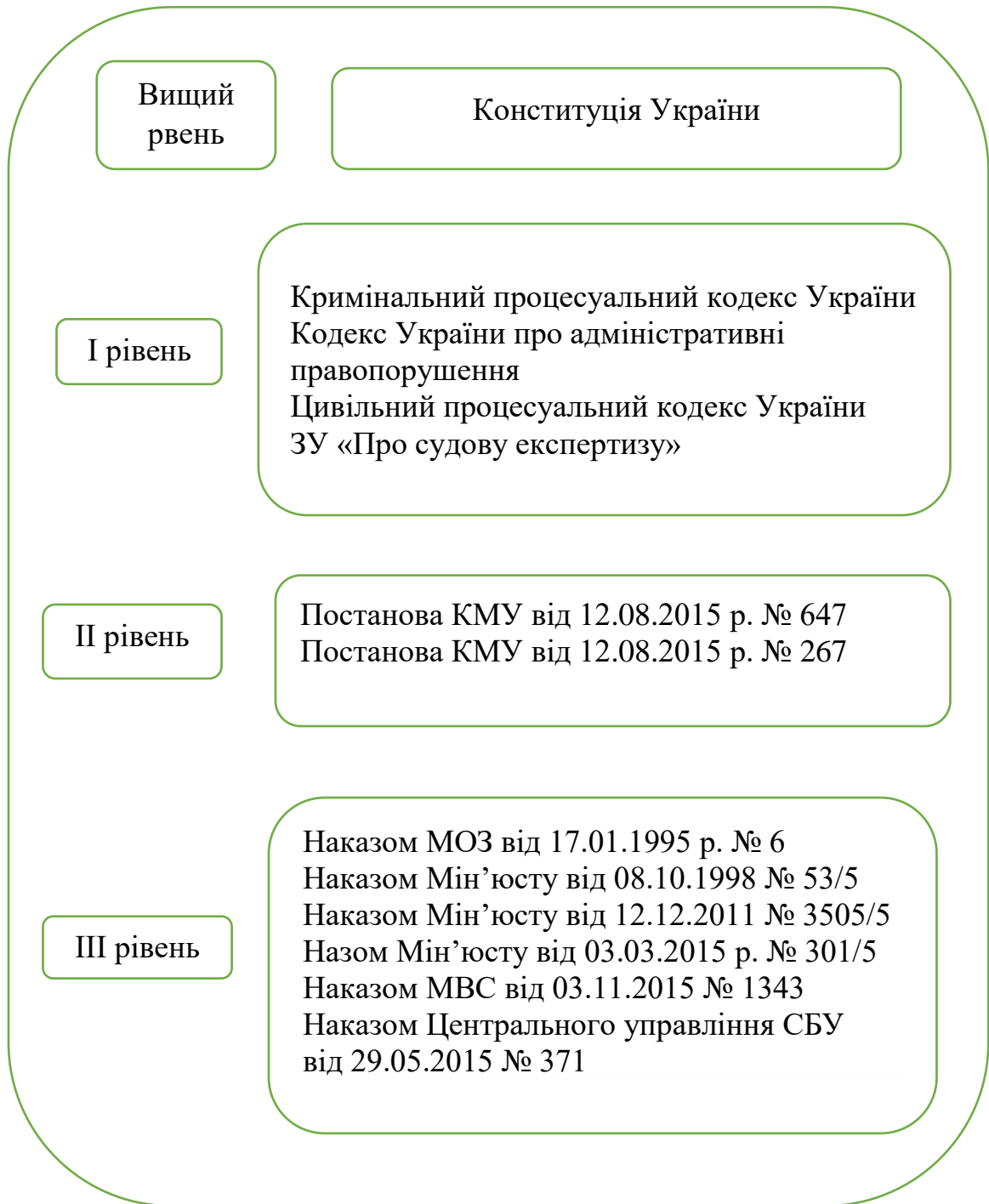

Рис. 1.1. Ієрархія за юридичною силою основних НПА, які регулюють порядок проведення судової експертизи на сучасному етапі в Україні

За своєю суттю предмет спеціальних пізнань судової експертизи поділяються на кілька класів: криміналістичні, судово-медичні, судово-психіатричні, судово-психологічні, судово-фармацевтичні та фармакологічні,

фізико-технічні, хімічні, товарознавчі, екологічні та деякі інші.

У свою чергу, кожний названий клас поділяється на роди, види та підвиди. Наприклад, найбільш поширеним видом судової експертизи у кримінальному процесі є криміналістична. Такі експертизи поділяються на традиційні та нетрадиційні.

Узагальнення видів судових експертиз за різними критеріями класифікації наведено у табл. 1.1.

Таблиця 1.1.

Класифікація судових експертиз

Критерій класифікації	Види експертиз
об'єм (повнота) вирішення завдань	1) основна – повністю вирішує всі завдання, поставлені перед нею; 2) додаткова – проводиться в разі суттєвої зміни попередніх обставин або якщо висновок експерта буде визнано неповним чи неясним.
за послідовністю проведення	<ul style="list-style-type: none"> первинна – проводиться у справі вперше; повторна – призначається разі, якщо висновок експерта: 1) визнано необґрунтованим; 2) таким, що суперечить іншим матеріалам справи; 3) викликає сумніви в його правильності.
за кількістю експертів	<ul style="list-style-type: none"> одноособова (проводиться одним експертом) багатоособова (група експертів)
за кількістю галузей спеціальних знань	<ul style="list-style-type: none"> комісійна (однорідна) – проводиться не менш як двома експертами одного напрямку знань; комплексна – проводиться не менш як двома експертами різних галузей знань або різних напрямів у межах однієї галузі знань.
за місцем проведення	<ul style="list-style-type: none"> ті, що проводяться в експертній установі; ті, що проводяться особами, які не працюють в експертній установі, але мають кваліфікацію судового експерта (підготовка (стажування) здійснюється Мін'юстом).

Залежно від об'єктів дослідження до традиційних криміналістичних експертиз відносять дактилоскопічну, почеркознавчу, авторознавчу, техніко-

криміналістичну експертизу документів, трасологічну, судово-балістичну та ін. Відповідно об'єктами таких досліджень можуть бути тексти документів та підписи на них, відбитки печаток і штампів, сліди рук, ніг, знарядь злочину та інструментів, транспортних засобів, зброя, боєприпаси тощо. Ці види експертиз застосовуються при розслідуванні злочинів, пов'язаних із незаконним обігом ЛЗ, наркотиків, психотропних речовин та прекурсорів.

До нетрадиційних криміналістичних експертиз відносять експертизу матеріалів, речовин та виробів (наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів, нафтопродуктів, паливно-мастильних, лакофарбових матеріалів та покриття тощо), фоноскопичну, фонетичну та ін. Слід звернути увагу на те, що особи з фармацевтичною освітою мають право виконувати експертизи матеріалів, речовин та виробів.

Судово-медичні експертизи поділяються на експертизи трупа, живих осіб та речових доказів. Завдання їх полягає у встановленні причини смерті, характеру та ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, визначенні групової належності й походженні різних виділень організму людини та вирішенні інших питань, що вимагають застосування судово-медичних знань.

За характером завдань, які вирішуються, та методами дослідження судові експертизи можуть бути поділені на ідентифікаційні, класифікаційні та діагностичні. Ідентифікаційні експертизи встановлюють індивідуальну тотожність, класифікаційні – визначають групову належність різних об'єктів, діагностичні – показують стан різних об'єктів та їхню динаміку [3].

Аналіз матеріалів практики свідчить, що типовими експертизами, які призначаються під час розслідування злочинів, пов'язаних з незаконним обігом ЛЗ, є: 1) почеркознавча експертиза; 2) технічна експертиза документів (експертиза реквізитів документів, експертиза матеріалів документів); 3) трасологічна (експертиза слідів рук, слідів транспортних засобів); 4) фототехнічна, портретна та голографічних зображень; 5) експертизу матеріалів, речовин та виробів; 6) економічна експертизу; 7) токсикологічну експертизу; 8) фармацевтична експертиза; 9) фармакологічна експертиза; 10)

судово-медична експертиза; 11) експертиза комп'ютерної техніки і програмних продуктів, експертизу телекомунікаційних систем та засобів; 12) фоноскопичну експертизу [1, 2, 46, 47].

Назви видів експертиз зазначені в роботі відповідно до таких НПА:

1) Переліку видів судових експертиз та експертних спеціальностей, за якими присвоюється кваліфікація судового експерта фахівцям науково-дослідних установ судових експертиз Мін'юсту. Цей Перелік вміщено в Додатку № 5 до Положення про Центральну експертно-кваліфікаційну комісію при Мін'юсті, яке затверджено наказом Мін'юсту від 03.03.2015 р. № 301/5 (в редакції від 02.02.2023 р.) [33];

2) Переліку видів судової експертизи та експертних спеціальностей, за якими присвоюється кваліфікація судового експерта в Експертній службі МВС. Він міститься в Додатку № 2 до Положення про Експертно-кваліфікаційну комісію МВС та порядок проведення атестації судових експертів Експертної служби МВС, яке затверджено наказом МВС від 21.09.2020 № 675 (в редакції від 22.02.2022 р.) [30];

3) Переліку основних видів судових експертиз та експертних спеціальностей, за якими присвоюється кваліфікація судового експерта фахівцям експертних підрозділів СБУ. Названий Перелік розміщено в Додатку 4 до Положення про експертно-кваліфікаційну комісію СБУ та атестацію судових експертів, яке затверджено наказом Центрального управління СБУ від 24.12.2014 № 855 (в редакції від 20.02.2023 р.) [31].

Наведений нами перелік експертиз є орієнтовним, в кожному окремому випадку він може бути різний і залежати від багатьох чинників, зокрема, способу вчинення злочину, слідчої ситуації, конкретних фактів, які підлягають встановленню за допомогою експертизи тощо.

У випадку смертельних наслідків чи заподіяння шкоди здоров'ю в результаті застосування фальсифікованих лікарських засобів, в обов'язковому порядку проводиться судово-медична експертиза (ст. 242 КПК України) [19].

А.В. Буга вважає, що у разі вчинення злочинних діянь зазначених в диспозиції ст. 321 КК України, законодавцем не передбачено кваліфікуючих ознак у вигляді настання негативних наслідків (смерті чи заподіяння шкоди здоров'ю) від вживання незаконно виготовлених отруйних чи сильнодіючих ЛЗ, що на наш погляд, являється суттєвим недоліком [3].

У випадку встановлення фактів збуту фальсифікованих ЛЗ в лікарнях та інших медичних установах необхідно надавати для проведення експертного дослідження: а) історію хвороби; б) результати лабораторних досліджень; в) інші документи, що відображають процес надання медичної допомоги; г) документи, що підтверджують централізовану закупівлю ЛЗ лікувально-профілактичним закладом. Слід погодитись з думкою А.В. Буги, що зазначена вище ситуація вимагає призначення комплексної судової експертизи з використанням знань в сфері судової медицини, фармакології, фармацевтики. Таким чином, можливо встановити, крім самого факту фальсифікації ЛЗ, а також ступінь їх негативного впливу на організм людини в процесі лікування [3].

1.2. Правовий статус експерта та види експертних установ

Експерт є головним суб'єктом застосування спеціальних знань у формі експертизи. Експертом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та дати висновок з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань [39].

Згідно з п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК України експерт є учасником кримінального провадження і може брати в ньому участь як на стадії досудового

розслідування, так і на стадії судового провадження в першій інстанції. Порядок залучення експерта визначається ст. 243 КПК України [19].

Атестовані відповідно до Закону України «Про судову експертизу» судові експерти включаються до державного Реєстру атестованих судових експертів [19, 41], ведення якого покладається на Мін'юст України. Судові експерти, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах та внесені до державного Реєстру атестованих судових експертів здійснює свою діяльність з певного виду експертної спеціальності на підставі свідоцтва про присвоєння кваліфікації судового експерта.

Законодавством врегульовані права та обов'язки експерта. Зокрема, експерт має право: ознайомлюватися з матеріалами справи, які стосуються предмета судової експертизи; клопотати про надання додаткових матеріалів, необхідних для дачі висновку; вказувати в акті судової експертизи на виявлені під час її проведення факти, які мають значення у справі і з приводу яких йому не були поставлені питання; з дозволу особи, яка провадить дізнання, слідчого, прокурора або суду бути присутнім при проведенні допитів та інших слідчих дій і ставити допитуваним особам запитання, які стосуються експертизи; подавати скарги на дії особи, в провадженні якої перебуває справа, якщо ці дії порушують права судового експерта; отримувати винагороду за проведення судової експертизи, якщо її виконання не є службовим завданням (ст. 13 Закону України «Про судову експертизу», ст. 77 КПК) [19, 39].

Судовий експерт має певні обов'язки. Так, особа, призначена експертом, повинна з'явитися за викликом і дати правильний висновок на поставлені запитання. Експерт зобов'язаний відмовитися від дачі висновку з питань, що виходять за межі його компетенції, і письмово повідомити про це орган, що призначив експертизу. Саме так він повинен робити й у випадках, коли наданих йому матеріалів недостатньо для дачі висновку (ст. 77 КПК) [19, 39, 52].

Експерт зобов'язаний: провести повне дослідження та дати обґрунтований та об'єктивний письмовий висновок; на вимогу органу

дiзнання, слiдчого, прокурора, суддi дати роз'яснення щодо даного ним висновку; заявляти самовiдвiд за наявностi передбачених законодавством пiдстав, якi виключають його участь у справi (ст. 12 Закону України «Про судову експертизу») [19, 39, 52].

За вiдмову без поважних причин вiд виконання покладених обов'язкiв або за дачу свiдомо неправдивого висновку експерт несе кримiнальну вiдповiдальностi за статтями 384, 385 КК України [18].

У ст. 101 КПК України зазначено, що висновок експерта – це докладний опис проведених експертом дослiджень та зробленi за їх результатами висновки, обгрунтованi вiдповiдi на запитання, поставленi особою, яка залучила експерта, або слiдчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи [19]. Згiдно з чинним законодавством висновок не має переваги перед iншими доказами.

Висновок повинен ґрунтуватися на вiдомостях, якi експерт сприймав безпосередньо або вони стали йому вiдомi пiд час дослiдження матерiалiв, що були наданi для проведення дослiдження. Експерт дає висновок вiд свого iменi i несе за нього особисту вiдповiдальностi. Висновок експерта не може ґрунтуватися на доказах, якi визнанi судом недопустимими. Висновок експерта надається в письмовiй формi, але кожна сторона має право звернутися до суду з клопотанням про виклик експерта для допиту пiд час судового розгляду для роз'яснення чи доповнення його висновку. Висновок експерта не є обов'язковим для особи або органу, яка здiйснює провадження, але незгода з висновком експерта повинна бути вмотивована у вiдповiдних постановi, ухвалi, вироку. Вимоги якi ставляться до змiсту висновка експерта зазначенi в статтi 102 КПК України [19].

М.Г. Щербаковський видiлив чотири загальнi напрями використання висновкiв експертiв: 1) кримiнально-правовий – квалiфiкацiя злочинних дiй (встановлення ознак, елементiв складу злочину); 2) кримiнально-процесуальний – отримання нових доказiв, перевiрка iнших доказiв, формування комплексiв доказiв, обгрунтування процесуальних рiшень; 3)

криміналістичний – висунення та перевірка версій, моделювання механізму злочину, подолання протидії розслідуванню; обґрунтування тактичних рішень слідчого, ідентифікація осіб та предметів; 4) кримінологічний – встановлення обставин, які сприяли вчиненню злочинів [54].

На думку В.Д. Юрчишина, висновки експерта можна класифікувати за наступними підставами: 1) за ступенем підтвердження на: категоричні і ймовірні; 2) за якістю зв'язування на: позитивні або негативні; 3) в залежності від характеру відносин між наслідком та його підставою на: умовні та безумовні; 4) за ступенем однозначності на: однозначні та альтернативні; 5) залежно від повноти відповідей на поставлені слідчим або судом запитання на: повні (вичерпні) і часткові (невичерпні); 6) за ступенем можливості на: можливі та дійсні (неможливі). Крім того, до даної класифікації також можна віднести висновки первинної, повторної, додаткової, комісійної та комплексної експертиз [55].

Що стосується оцінки висновку експерта, вона може включати: 1) аналіз дотримання процесуального порядку призначення та проведення судової експертизи; 2) визначення відповідності висновку експерта завданню; 3) встановлення повноти та наукової обґрунтованості висновку експерта; 4) визначення відповідності висновку експерта іншим зібраним у кримінальному провадженні доказам; 5) перевірку належності до кримінального провадження даних, що містяться у висновку. Необхідно мати на увазі, що достовірність висновку може бути переглянута, а суперечливі дані, якщо вони виникли – підлягати новій оцінці [53].

Фахівці у галузі криміналістики та кримінального процесу вказують, що у результаті оцінки висновку експерта слідчий може прийняти одне з таких рішень: 1) визнати висновок експерта доброякісним, повним та обґрунтованим, таким, що має значення для справи, і включити його до числа інших джерел доказів і використовувати при доведенні обставин справи; 2) визнати неповним або недостатньо ясним і, якщо при допиті експерта не було можливості усунути неясність, призначити додаткову експертизу;

3) визнати висновок експерта таким, що суперечить матеріалам справи, необґрунтованим або сумнівним щодо його правильності та при необхідності призначити повторну експертизу або провести інші слідчі дії з метою перевірки результатів експертизи [3].

Відповідно до ст. 7 Закону України «Про судову експертизу» судово-експертну діяльність здійснюють державні спеціалізовані установи та відомчі служби, до яких належать науково-дослідні та інші установи судових експертиз Мін'юста і МОЗ та експертні служби МВС, СБУ, Міністерства оборони [39].

У системі Мін'юста функціонують науково-дослідні інститути судових експертиз (зокрема, Київський науково-дослідний інститут судових експертиз, Одеський науково-дослідний інститут судових експертиз, Харківський науково-дослідний інститут судових експертиз ім. засл. проф. М. С. Бокаріуса та ін.), філії, відділення та лабораторії, в яких проводяться всі традиційні і нетрадиційні види криміналістичних експертиз. Крім криміналістичних, в інститутах проводяться й такі види судових експертиз, як судово-економічні, автотехнічні, будівельно-технічні, товарознавчі, ґрунтознавчі, біологічні та ін.

У системі МВС створено мережу експертно-криміналістичних служб (Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України (ДНДЕКЦ) та науково-дослідні експертно-криміналістичні центри (НДЕКЦ) при ГУМВС, УМВС, УМВСТ), де проводяться різні види криміналістичних експертиз, дослідження наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, автотехнічні, пожежно-технічні (обставин і механізму пожеж) та деякі інші.

У системі МОЗ зосереджені судово-медичні та судово-психіатричні установи. Мережа судово-медичних установ складається з різних за своїм рангом бюро судово-медичних експертиз. Такі експертизи також проводяться співробітниками кафедр судової медицини закладів вищої освіти.

Висновки до першого розділу

1. Під час виконання роботи було проаналізовано 20 чинних НПА, що визначають порядок здійснення експертної діяльності в Україні. Висвітлено, що їх можна поділити за різними критеріями: 1) за спрямованістю правового впливу: на загальні та спеціальні; 2) за юридичною силою: закони та підзаконні; 3) за суб'єктами правотворчості: прийняті главою держави (укази Президента), парламентом (Закони України), Урядом (постанови КМУ), державними органами (накази Мін'юсту, МОЗ, МВС, Центрального управління СБУ) тощо.

2. Акцентовано увагу, що у кримінально-процесуальній діяльності спеціальні знання використовуються у двох формах: 1) при залученні спеціалістів під час окремих слідчих (судових) дій; 2) в межах проведення експертизи, яка надає велику допомогу досудовому слідству та під час судового розгляду справи.

3. Показано, що термін «судова експертиза» законодавче та доктринальні (наукові) визначення. Так, у Законі України «Про судову експертизу» акцентовано увагу на тому, що: 1) за своїм змістом експертиза є дослідженням, яке виконується спеціалістом у певній галузі; 2) питання, які досліджуються, відносяться до предмету розгляду справи у суді. У процесуальному законодавстві судова експертиза розуміється як процесуальна дія, яка полягає в дослідженні експертом, за завданням слідчого або судді, речових доказів та інших матеріалів з метою встановлення фактичних даних та обставин, що мають значення для правильного вирішення справи.

4. Опрацювання наукової літератури та законодавства дозволило класифікувати судові експертизи за різними критеріями: 1) залежно від об'єму; 2) за послідовністю проведення; 3) за кількістю експертів, які призначені для проведення дослідження; 4) за кількістю галузей спеціальних знань; 5) за місцем проведення експертизи.

5. Висвітлено, що сьогодні в Україні судові експертизи здійснюються переважно державними установами, які за критерієм відомчого підпорядкування можна поділити на науково-дослідні інститути Мін'юста, судово-медичні та судово-психіатричні установи МОЗ, а також ті установи, які входять до системи Експертних служб МВС, СБУ, Державної прикордонної служби.

6. Розкрито особливості правового статусу експерта, окреслено основні вимоги до його висновку, а також значення цього документу як доказу при вирішенні питання про притягнення особи до кримінальної відповідальності.

РОЗДІЛ 2. ЗНАЧЕННЯ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ТА ФАРМАКОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ

2.1. Характеристика питань, які розв'язуються фармацевтичною та фармакологічною експертизами

Фармацевтична експертиза є важливим доказом у кримінальних справах про злочини, що пов'язані з незаконним обігом ЛЗ. До цих злочинів у науковій літературі відносять: контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих ЛЗ (ст. 305 КК України); незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих ЛЗ (ст. 321 КК України); фальсифікацію ЛЗ або обіг фальсифікованих ЛЗ (ст. 321-1 КК України) [3, 18].

І.В. Парфіло зауважує, що судово-фармацевтична експертиза покликана вирішити комплекс завдань, пов'язаних із визначенням відповідності складу, якості й інших органолептичних властивостей ЛЗ встановленим вимогам [27]. Під час проведення фармацевтичної експертизи використовуються методи аналітичної (фармацевтичної) хімії. Саме тому в матеріалах кримінальних проваджень цей вид експертизи інколи називають судово-хімічною [3].

Об'єктами фармацевтичної експертизи є речовини, предмети із залишками речовин. У зв'язку з цим проведення фармацевтичної експертизи під час досудового слідства по вищеназаним кримінальним правопорушенням є доцільним, оскільки предметом цих злочинів є речовини, що можуть бути ЛЗ, фальсифікованих ЛЗ, отруйним чи сильнодіючим ЛЗ, наркотики чи психотропних речовини.

Питаннями у разі призначення судово-фармацевтичної експертизи, можна виокремити такі:

1. Чи є надана для дослідження речовина ЛЗ? Чи є на наданому для дослідження предметі (ампулі, шприці, пляшечці тощо) залишки ЛЗ? Якщо так, то якого? Яку назву має цей ЛЗ та до якої групи належить? Чи зареєстрований він в Україні, чи внесений до державного реєстру ЛЗ, під якою назвою? Чи становили раніше одне ціле надані на дослідження рідини в ампулі й шприці або окремі частини таблетки?

2. Яка природа представленої на дослідження речовини, її компонентний склад, кількісні та вагові показники, фізико-хімічні властивості?

3. Чи відповідають хімічний склад, дозування та технологія виготовлення речовини, що надана для дослідження, встановленим стандартам?

Фармацевтична експертиза ЛЗ, рецептів дає можливість розв'язати низку питань, зокрема: чи є певна речовина фармацевтичним препаратом або лікарським засобом; якою є сфера використання речовини, і як вона класифікується; чи є речовина наркотичною, отруйною, сильнодіючою, психотропною; чи є в лікарському засобі домішки, і які саме; чи є у порожній пляшечці або в голці шприца залишки лікарського препарату тощо.

У результаті фармацевтичної експертизи встановлюються: якість готового продукту; особливості його характеристики; дотримання умов зберігання; дотримання методики апробування, випробування, маркування, пакування; склад і якість засобів, препаратів і субстанції; стабільність хімічного складу; якість виробництва; наявність і відповідність інструкції до ЛЗ [3, 51].

З фармацевтичною експертизою методично пов'язана фармакологічна експертиза. Фармакологічна експертиза призначається при розслідуванні злочинів, пов'язаних з порушеннями прав людини при наданні медичної допомоги, зокрема неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби (ст. 131 КК України), неналежне виконання

професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником (ст. 140 КК України) [18, 43].

Фармакологія є комплексною наукою, яка вивчає дію ліків на здорові та хворі організми і здійснює цілеспрямований пошук нових лікарських речовин та шляхів їх раціонального використання. Фармакологія з'ясовує вплив лікарського препарату на різноманітні організації біологічних систем: молекули, клітини, тканини, органи, функціональні системи і організм в цілому [50]

Галузями досліджень фармакології є: пошук нових біологічно активних речовин серед природних і вперше синтезованих сполук, продуктів біотехнології, генної інженерії та інших сучасних технологій на експериментальних моделях патологічних станів; дослідження механізмів впливу фармакологічних речовин в експериментах на тваринах, на ізольованих органах і тканинах, а також культурах клітин; дослідження взаємодії між організмом і лікарськими засобами, вивчення їх фармакодинаміки, фармакокінетики й метаболізму, встановлення зв'язків між дозами, концентраціями й ефективністю лікарських засобів; дослідження безпеки фармакологічних речовин (токсикологічні дослідження), які включають дослідження токсичності потенційних лікарських препаратів та їх готових лікарських форм в умовах гострих та хронічних експериментів на тваринах, а також оцінку можливих специфічних видів токсичності і проявів небажаних побічних ефектів (мутагенності, ембріотоксичності, тератогенності, впливу на репродукційну функцію, алергізуючу дію, імунотоксичність і канцерогенність), дослідження фармакокінетичної та фармакодинамічної взаємодії лікарських засобів, розробка найбільш раціональних комбінацій при проведенні сучасної фармакологічної терапії; вивчення клінічної ефективності ЛЗ у пацієнтів із різними захворюваннями тощо [3, 51].

Шляхом досліджень, експериментів, вона визначає дію певних речовин, отруйність лікарських препаратів у кількісному та ситуаційному відношеннях,

вивчає залежності їх впливу на організм від різних факторів об'єктивного та суб'єктивного характеру, умови кумуляції, протипоказання тощо. Отримані результати дають можливість визначити, за яких розладів організму можна застосовувати досліджувані ЛЗ. А.В. Кофанов вказує, що коло питань, що є предметом фармакологічної експертизи, повністю становить компетенцію медичної або судово-медичної експертизи [15].

Визначаючи об'єкти і завдання судової експертизи, формулюючи питання експерту, слідчий повинен: усвідомити суть обставини, що підлягає встановленню експертом; ознайомитися з науковими можливостями та методиками, які при цьому будуть використані; визначити інші, крім експертизи, контролюючі засоби отримання доказової інформації; з'ясувати компетенцію експертів, яким може бути доручено проведення судової експертизи; правильно в науковому, логічному і граматичному відношенні сформулювати питання, що виносяться на вирішення експертизи [3, 56].

2.2. Особливості діяльності різних видів експертних установ, які здійснюють фармацевтичну експертизу

В експертно-криміналістичних підрозділах НДЕКЦ МВС України та в інших правоохоронних органах вкрай мало експертів і сучасного обладнання для проведення судової експертизи ЛЗ, а отже ними дослідження ЛЗ на предмет визначення автентичності та відповідності фармакопейним вимогам з використанням фізико-хімічних методів не проводяться [3].

На сьогодні в Україні є дві національні лабораторії, які в основному, виконують експертні функції по здійсненню фармацевтичної експертизи [3]. Лише щодо них визнано відповідність вимогам ВООЗ та включено до Переліку перекваліфікованих лабораторій з контролю якості ЛЗ. До таких установ належать: 1) Лабораторія фармацевтичного аналізу ДП «Державний експертний центр МОЗ України» (ЛФА ДП ДЕЦ МОЗ) [21]; 2) Центральна лабораторію з аналізу якості лікарських засобів і медичної продукції [24].

ЛФА ДП ДЕЦ МОЗ має у своїй структурі: 1) відділ хімічних методів; 2) відділ фізико-хімічних методів; 3) відділ мікробіологічних методів та активності антибіотиків; 4) сектор забезпечення якості; 5) організаційний сектор [21].

У лісті ВООЗ підтверджується: 1) відповідність лабораторії чинній Належній практиці для лабораторій з контролю якості лікарських засобів (GPPQCL), опублікованій ВООЗ; 2) збереження за лабораторією статусу лабораторії та залишення ЛФА в переліку таких, що пройшли попередню кваліфікацію з контролю якості [57].

До лікарських форм, що можуть аналізуватись в ЛФА ДП ДЕЦ МОЗ відносяться: вушні ЛЗ; гранули; капсули; ЛЗ для вагінального застосування; ЛЗ для зрошення; ЛЗ для інгаляції; ЛЗ для парентерального застосування; ЛЗ для ректального застосування; ЛЗ, що знаходяться під тиском; м'які ЛЗ для нашкірного застосування; назальні ЛЗ; оромукозні препарати; очні ЛЗ; палички; піни лікувальні; пластирі трансдермальні; порошки для нашкірного застосування; порошки для орального застосування; рідкі ЛЗ для нашкірного застосування; рідкі препарати для орального застосування; таблетки; тампони лікувальні; ефірні олії; лікарська рослинна сировина; лікарські рослинні препарати; лікарські рослинні збори; лікарські рослинні чаї; лікарські рослинні чаї розчинні; лікарської рослинної сировини екстракти; рослинні жирні олії; субстанції для фармацевтичного застосування; біологічні ЛЗ; гомеопатичні ЛЗ; вода очищена, вода високоочищена, вода для ін'єкцій; проміжна продукція, що використовується для виробництва ЛЗ (в тому числі продукція in bulk) [21].

Перелік методів випробування, з використанням яких можуть проводитись дослідження в ЛФА: 1) визначення прозорості і ступеня опалесценції рідин; 2) визначення ступеня забарвлення рідин; 3) потенціометричне визначення рН; 4) відносна густина; 5) показник заломлення (індекс рефракції); 6) оптичне обертання; 7) в'язкість; 8) метод капілярної віскозиметрії; 9) температура плавлення – капілярний метод; 10)

температура плавлення – відкритий капілярний метод; 11) потенціометричне титрування; 12) атомно-емісійна спектрометрія; 13) атомно-абсорбційна спектрометрія; 14) абсорбційна спектрофотометрія в ультрафіолетовій і видимій областях; 15) тонкошарова хроматографія; 16) газова хроматографія; 17) рідинна хроматографія; 18) ексклюзійна хроматографія; 19) втрата в масі при висушуванні; 20) питома електропровідність; 21) молекулярно-масовий розподіл декстранів; 22) температура плавлення – інструментальний метод; 23) реакції ідентифікації на іони і функціональні групи; 24) ідентифікація жирних олій методом тонкошарової хроматографії; 25) визначення запаху; 26) випробування на граничний вміст домішок: амонію солі, кальцій, хлориди, флориди, магній, магній і лужноземельні метали, важкі метали, залізо, свинець у цукрах, фосфати, калій, сульфати, сульфатна зола, загальна зола; 27) лужні домішки у жирних оліях; 28) сторонні олії у жирних оліях методом тонкошарової хроматографії; 29) сторонні олії у жирних оліях методом газової хроматографії; 30) ідентифікація залишкових розчинників і контроль їх кількостей; 31) залишкові кількості етиленоксиду і діоксану; 32) *n,n* – диметиланілін; 33) важкі метали у лікарській рослинній сировині та лікарських рослинних засобах; 34) 2 – етилгексанова кислота; 35) цинк; 36) речовини, що легко обвуглюються; 37) кислотне число; 38) ефірне число; 39) гідроксильне число; 40) йодне число; 41) перекисне число; 42) число омилення; 43) неомилювані речовини; 44) визначення амінного азоту у сполуках, що містять первинну ароматичну аміногрупу; 45) визначення азоту після мінералізації сірчаною кислотою; 46) комплексометричне титрування; 47) визначення води напівмікрометодом (метод Л. Фішера); 48) загальний білок; 49) анізидинове число; 50) стерильність; 51) мікробіологічна чистота нестерильних лікарських засобів: визначення числа мікроорганізмів; 52) мікробіологічна чистота нестерильних лікарських засобів: випробування; 53) на окремі види мікроорганізмів; 54) бактеріальні ендотоксини (методи А та В); 55) випробування

мікробіологічної чистоти рослинних ЛЗ для орального застосування та екстрактів, що використовуються для їх виготовлення; 56) кількісне визначення антибіотиків мікробіологічним методом; 57) кількісне визначення гепарину; 58) зола, не розчинна в хлористоводневій кислоті; 59) сторонні домішки в лікарській рослинній сировині; 60) продиhi та продиhовий індекс; 61) показник набухання; 62) вода в ефірних оліях; 63) сторонні ефіри в ефірних оліях; 64) жирні олії й осмолені ефірні олії в ефірних оліях; 65) запах та смак ефірних олій; 66) залишок після випарювання ефірних олій; 67) розчинність ефірних олій в етанолі; 68) кількісне визначення 1,8-цинеолу в ефірних оліях; 69) визначення вмісту ефірних олій у лікарській рослинній сировині; 70) визначення танінів у лікарській рослинній сировині; 71) показник гіркоти; 72) визначення сухого залишку екстрактів; 74) визначення втрати в масі при висушуванні екстрактів; 75) лікарська рослинна сировина: відбір проб і пробопідготовка; 76) мікроскопічне дослідження лікарської рослинної сировини; 77) розпадання таблеток і капсул; 78) розпадання супозиторіїв і песаріїв; 79) тест «розчинення» для твердих дозованих форм; 80) тест «розчинення» для трансдермальних пластирів; 81) однорідність маси однодозових препаратів; 82) однорідність вмісту однодозових препаратів; 83) стираність таблеток без оболонки; 84) стійкість таблеток до роздавлювання; 85) визначення етанолу й алкоголеметричні таблиці; 86) визначення вмісту метанолу і 2-пропанолу; 87) ситовий аналіз; 88) об'єм лікарських засобів для парентерального застосування, що витягається; 89) механічні включення: видимі частинки; 90) однорідність маси доз, що витягаються із багатодозових контейнерів; 91) оптична мікроскопія; 92) визначення гранулометричного складу аналітичним просіюванням; 93) однорідність дозованих одиниць; 94) однорідність маси лікарських рослинних чаїв; 95) випробування на розпадання гранул «шипучих»; 96) випробування на розпадання порошків «шипучих»; 97) число доз в одному інгаляторі; 98) стійкість суспензії та інші показники парентеральних препаратів;

99) перевірка контейнера на герметичність; 100) визначення виходу вмісту контейнера; 101) однорідність маси назальних крапель та дозованих назальних спреїв; 102) однорідність дози, що доставляється дозованих назальних спреїв, що являють собою суспензії або емульсії; 103) розмір частинок очних крапель у вигляді суспензії та очних м'яких препаратів, що містять дисперговані тверді частинки; 104) однорідність маси оромукозних крапель в однодозових контейнерах, дозованих оромукозних та сублінгвальних спреїв, що є розчинами; 105) однорідність дози, що доставляється дозованих оромукозних спреїв, що є суспензіями або емульсіями; 106) однорідність маси рідких препаратів для орального застосування у вигляді розчинів; 107) доза і однорідність маси доз оральних крапель; 108) розділення таблеток; 109) розпадання таблеток «шипучих»; 110) ступінь диспергування таблеток, що диспергуються; 111) розпадання оральних ліофілізатів [21].

Іншою лабораторією, яка проводить фармацевтичну експертизу, є Державне підприємство «Центральна лабораторія з аналізу якості лікарських засобів і медичної продукції» (Центральна лабораторія) [24]. Ця лабораторія є правонаступницею Центральної лабораторії з аналізу якості лікарських засобів, яка працювала в системі державного контролю якості лікарських засобів з 25 лютого 1998 р.

Центральна лабораторія є референтною лабораторією Держлікслужби України [30]. Ця лабораторія має більше ніж 20-річний досвід проведення експертизи документів та аналізу зразків у відповідності до вимог законодавства України. Вона є активним членом Загальної європейської мережі (GEON) офіційних лабораторій контролю лікарських засобів (OMCL) [24].

В лабораторії проводиться аналіз на замовлення інших офіційних органів, зокрема, при виявленні фактів фальсифікації ЛЗ, здійснюється співпраця з різними організаціями, що працюють у сфері обігу ЛЗ.

Центральна лабораторія – компетентний постачальник високоякісних послуг з аналізу, а також експертних знань у галузі ЛЗ та АФІ. Зокрема, відділ фізико-хімічних методів аналізу Центральної лабораторії завдяки висококваліфікованому персоналу і відповідному обладнанню має можливість проводити випробування ЛЗ з використанням основних фармакопейних методів. Це в першу чергу: ідентифікація, кількісне визначення і домішки методом вискоефективної рідинної хроматографії (ВЕРХ) з використанням діодно-матричного (DAD), багатохвильового УФ- та рефрактометричного детекторів; молекулярно-масовий розподіл та високомолекулярні домішки методом ексклюзійної хроматографії; ідентифікація, кількісне визначення і домішки методом газової хроматографії (ГХ) з використанням полум'яно-іонізаційного детектора (ПІД), автосамплера або парофазної приставки; ідентифікація, кількісне визначення і домішки методом тонкошарової хроматографії (ТШХ) з використанням автоматизованого способу нанесення розчинів на пластинку; ідентифікація та кількісне визначення методом спектрометрії: УФ-Вид-, ІЧ-, ААС; вимірювання відносної густини з високою точністю (до 4-5 знаку) і використанням невеликої кількості зразка (2-5 мл) – метод денситометрії з вимірюванням характеристичної частоти коливань); вимірювання в'язкості (динамічної, кінематичної, відносної, характеристичної, питомої) з використанням скляних віскозиметрів, ротаційного віскозиметра та мікровіскозиметричного модуля з використанням методу падаючої кульки; проведення фармако-технологічних випробувань (розчинення твердих дозованих форм, розпадання таблеток, капсул, супозиторіїв, стиранисть, твердість); вимірювання електропровідності та осмолярності розчинів; контроль видимих і невидимих механічних включень [24].

Висновки до другого розділу

1. Проаналізована питання, які виносяться на вирішення фармацевтичної експертизи. Розкрито, що об'єктами фармацевтичної експертизи є речовини, предмети із залишками речовин.

2. Висвітлені сучасні та наукові методи, які використовуються при здійсненні фармацевтичної експертизи. Підкреслено, що в Україні експертні функції по здійсненню фармацевтичної експертизи у кримінальному судочинстві в більшості випадків виконують: 1) Лабораторія фармацевтичного аналізу Державного підприємства «Державний експертний центр МОЗ України»; 2) Державне підприємство «Центральна лабораторія з аналізу якості лікарських засобів і медичної продукції». Акцентовано увагу на те, обидві лабораторії включено ВООЗ до Переліку перекваліфікованих лабораторій з контролю якості ЛЗ.

3. Охарактеризовано питання, які вирішуються фармакологічною експертизою. Показано, що ці питання в практичній діяльності, як правило, вирішуються при проведенні судово-медичної експертизи. Висвітлено передбачені законодавством випадки, коли проведення цього виду експертизи є обов'язковим.

РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ ФАРМАЦІЇ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1. Професійні права та можливості фахівців фармації щодо здійснення експертної діяльності

Як було доведено у підрозділі 1.1 кваліфікаційної роботи залежно від своєрідності предмета спеціальних знань в криміналістиці судові експертизи поділяються на декілька класів та родів. Тому другим практичним напрямом нашого дослідження став аналіз видів експертиз, які можуть здійснювати фахівці з фармацевтичною освітою та інші випускники НФаУ, а також моніторинг пропозицій різних видів експертних установ щодо працевлаштування.

Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що традиційним є залучення фахівців з освітою «Фармація, промислова фармація» до криміналістичних експертиз матеріалів, речовин та виробів (зокрема, це експертизи наркотичних засобів, психотропних речовин, отруйних, сильнодіючих, лаків та фарб).

Перелік відомчих наказів Мін'юсту, МВС та СБУ, за якими присвоюється кваліфікація судового експерта, було наведено у підрозділі 1.1 роботи. На підставі контент-аналізу цих НПА встановлено, що за видом під назвою «експертиза матеріалів, речовин та виробів» в установах Мін'юсту може бути присвоєна кваліфікація судового експерта за 14 експертними спеціальностями, фахівцям системи МВС – за 17, а в системі СБУ – за 18 [30, 31, 33].

Узагальнені результати проведеного опрацювання видів експертних спеціальностей, за якими присвоюється кваліфікація судового експерта за видом «експертиза матеріалів, речовин та виробів» у НДІ Мін'юсту, Експертних службах (ЕС) МВС та СБУ, наведено у табл. 3.1.

Таблиця 3.1.

Перелік

**видів експертних спеціальностей, за якими присвоюється кваліфікація
судового експерта за видом «експертиза матеріалів, речовин та виробів»**

Підпорядкування експертної установи	Індекси експертних спеціальностей	Види експертних спеціальностей
ЕС СБУ ЕС МВС НДІ Мін'юсту	8.1	Дослідження лакофарбових матеріалів і покриттів
ЕС СБУ ЕС МВС НДІ Мін'юсту	8.2	Дослідження полімерних матеріалів, пластмас і виробів з них
ЕС СБУ ЕС МВС НДІ Мін'юсту	8.3	Дослідження волокнистих матеріалів і виробів з них
ЕС СБУ ЕС МВС НДІ Мін'юсту	8.4	Дослідження нафтопродуктів і пально-мастильних матеріалів
ЕС СБУ ЕС МВС НДІ Мін'юсту	8.5	Дослідження скла, кераміки та виробів з них
ЕС СБУ ЕС МВС НДІ Мін'юсту	8.6	Дослідження наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів
ЕС СБУ ЕС МВС НДІ Мін'юсту	8.7	Дослідження спиртовмісних сумішей

Підпорядкування експертної установи	Індекси експертних спеціальностей	Види експертних спеціальностей
ЕС СБУ ЕС МВС НДІ Мін'юсту	8.8	Дослідження ґрунтів
ЕС СБУ ЕС МВС НДІ Мін'юсту	8.9	Дослідження металів і сплавів та виробів з них
ЕС СБУ ЕС МВС НДІ Мін'юсту	8.10	Дослідження наявності шкідливих речовин у навколишньому середовищі
ЕС СБУ НДІ Мін'юсту	8.10.1	Дослідження наявності пестицидів у навколишньому середовищі
ЕС СБУ ЕС МВС НДІ Мін'юсту	8.11	Дослідження речовин хімічних виробництв та спеціальних хімічних речовин
ЕС СБУ ЕС МВС НДІ Мін'юсту	8.12	Дослідження харчових продуктів
ЕС СБУ ЕС МВС НДІ Мін'юсту	8.13	Дослідження сильнодіючих і отруйних речовин
ЕС СБУ ЕС МВС	8.14	Дослідження спеціальних хімічних речовин
ЕС СБУ ЕС МВС	8.15	Дослідження сильнодіючих і отруйних лікарських засобів
ЕС СБУ ЕС МВС	8.16	Дослідження провідників із ознаками короткого замикання

Підпорядкування експертної установи	Індекси експертних спеціальностей	Види експертних спеціальностей
ЕС СБУ ЕС МВС	8.17	Дослідження причини руйнування виробів з металів та сплавів
НДІ Мін'юсту	8.18	Дослідження вибухових речовин, продуктів вибуху (пострілу)

3.2. Моніторинг пропозицій різних видів експертних установ щодо працевлаштування фахівців з фармацевтичною освітою

Проведений моніторинг сайтів експертних установ України дозволяє стверджувати, пропозиціями щодо працевлаштування на посади судових експертів у сфері біологічної експертизи можуть скористуватися випускники НФаУ за багатьма спеціальностями: «Біотехнології та біоінженерія»; «Фармація, промислова фармація»; «Технології медичної діагностики та лікування».

Сьогодні в рамках біологічної експертизи проводяться імунологічні, цитологічні та молекулярно-генетичні дослідження дослідження.

Так, імунологічні дослідження (індекс експертної спеціальності 9.3) можуть вирішити наступні питання:

Чи є на наданих на дослідження предметах сліди біологічного походження (кров, слина, сперма)?

Кому належить кров: людині чи тварині?

Яка групова приналежність об'єкта біологічного походження (крові, слини, сперми)?

Чи співпадає групова приналежність наданого об'єкта біологічного походження (крові, слини, сперми) з групою крові певної особи?

Цитологічні дослідження (індекс експертної спеціальності 9.4) здатні дати відповіді на нажченаведені питання:

Чи є на наданих на дослідження предметах клітини крові, слини тощо?

Яка статева приналежність знайдених клітин крові, слини тощо?

У свою чергу молекулярно-генетичні дослідження (індекс експертної спеціальності 9.5) розв'язують комплекс наступних завдань:

встановлення генетичних ознак (ДНК-профілю) біологічного матеріалу людини, а саме: крові, сперми, клітин, волосся, тканин та органів;

встановлення слідів біологічного походження конкретної особи у змішаних слідах (наприклад, при зґвалтуванні);

встановлення ідентичності останків у випадках розчленування трупа та ідентифікації жертв катастроф, коли живі близькі родичі (батько, мати або діти);

встановлення факту біологічного батьківства або материнства у випадках викрадення, заміни дітей, спірного батьківства.

Слід відзначити, що у результаті проведеного моніторингу виявлено актуальну тенденцію, яка притаманна установам різного відомчого підпорядкування, до розширення сфери акредитації по здійсненню саме молекулярно-генетичних досліджень.

Наприклад, у 2021 р. Національним агентством з акредитації України здійснено плановий нагляд за діяльністю Вінницького НДЕКЦ МВС України, акредитованого на відповідність вимогам міжнародного стандарту ДСТУ EN ISO/IEC 17025:2019 Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій (EN ISO/IEC 17025:2017, IDT; ISO/IEC 17025:2017, IDT) у сфері «відбір зразків та молекулярно-генетичні дослідження біологічного матеріалу людини (кров, сперма, слина, волосся, кістки, тканини, клітини), що містить ядерну ДНК», та розширення сфери акредитації.

Рис. 3.1. Атестат про акредитацію Вінницького НДЕКЦ МВС України у сфері молекулярно-генетичні дослідження біологічного матеріалу людини

Здійснений у ході дослідження моніторинг офіційних сайтів експертних установ дозволив виявити, що випускники НФаУ за багатьма спеціальностями запрошуються на посади судових експертів для здійснення біологічної експертизи. Наприклад, станом на 05.03.2023 р. були наявні вакансії для працевлаштування в установах Мін'юсту (Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», посада «судовий експерт» за спеціалізацією «молекулярна генетика») та ЄС МВС (Львівський НДЕКЦ МВС, посада «судовий експерт відділу біологічних досліджень та обліку»).

На підставі опрацювання відповідних відомчих наказів Мін'юсту, МВС та СБУ встановлено, що за видом «біологічна експертиза» в установах Мін'юсту може бути присвоєна кваліфікація судового експерта за 3

експертними спеціальностями, в системі СБУ – за 6, а в системі МВС – за 7 [30, 31, 33].

Узагальнені результати проведеного аналізу видів експертних спеціальностей, за якими присвоюється кваліфікація судового експерта за видом експертизи «біологічна» у НДІ Мін'юсту, ЕС МВС та СБУ, наведено у табл. 3.2

Таблиця 3.2.

Перелік

**видів експертних спеціальностей, за якими присвоюється кваліфікація
судового експерта за видом експертизи «біологічна»**

Підпорядкування експертної установи	Індекси експертних спеціальностей	Види експертних спеціальностей
ЕС СБУ ЕС МВС НДІ Мін'юсту	9.1	Дослідження об'єктів рослинного походження
ЕС СБУ ЕС МВС НДІ Мін'юсту	9.2	Дослідження об'єктів тваринного походження
ЕС СБУ ЕС МВС	9.3	Імунологічні дослідження
ЕС СБУ ЕС МВС	9.4	Цитологічні дослідження
ЕС СБУ ЕС МВС НДІ Мін'юсту	9.5	Молекулярно-генетичні дослідження
ЕС СБУ ЕС МВС	9.6	Дослідження волосся

Висновки до третього розділу

1. Здійснено моніторинг інформації з офіційних сайтів державних експертних установ України різного відомчого підпорядкування (науково-дослідні інститути Мін'юста, установи МОЗ та Експертних служб МВС, СБУ) щодо можливостей професійної реалізації випускників НФаУ.

Розкрито, що фахівці за спеціальністю «Фармація, промислова фармація» можуть реалізувати свої професійні знання у сфері декількох видів експертиз: 1) матеріалів та речовин; 2) біологічної; 3) фармацевтичної; 4) фармакологічної.

2. Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що доволі традиційним є залучення фахівців з освітою «Фармація, промислова фармація» до криміналістичних експертиз матеріалів, речовин та виробів (зокрема, це експертизи наркотичних засобів, психотропних речовин, отруйних, сильнодіючих, лаків та фарб).

На підставі опрацювання відповідних відомчих наказів показано, що за цим видом експертизи в установах Мін'юсту сьогодні може бути присвоєна кваліфікація судового експерта за 14 експертними спеціальностями, фахівцям системи МВС – за 17, а найбільша кількість в системі СБУ – за 18.

3. Виявлено сучасну тенденцію до розширення сфери акредитації експертних установ України різного відомчого підпорядкування по здійсненню молекулярно-генетичних досліджень, які відносяться до компетенції біологічної експертизи.

Порівняльний аналіз відповідних відомчих наказів дозволив встановити, що за видом «біологічна експертиза» в установах Мін'юсту може бути присвоєна кваліфікація судового експерта за 3 експертними спеціальностями, в системі СБУ – за 6, а в системі МВС – за 7.

4. За результаті проведеного моніторингу сайтів з'ясовано, що випускники НФаУ за багатьма спеціальностями запрошуються на посади судових експертів для здійснення біологічної експертизи. Станом на 5 березня 2023 року були наявні вакансії для працевлаштування в установах Мін'юсту та МВС.

ВИСНОВКИ

1. Проведене дослідження передбачало два основних напрями: 1) стало опрацювання матеріальних та процесуальних правових норм щодо проведення судової експертизи; 2) аналіз видів експертиз, які можуть здійснювати фахівці з фармацевтичною освітою та інші випускники НФаУ, а також моніторинг пропозицій різних видів експертних установ щодо працевлаштування.

2. Під час дослідження було опрацьовано більше 20 чинних НПА, які регулюють порядок здійснення експертної діяльності в Україні. Показано, що всі НПА, в яких закріплено засади правового регулювання проведення експертизи, можна класифікувати за різними критеріями: 1) за спрямованістю правового впливу: на загальні та спеціальні; 2) за юридичною силою: закони та підзаконні; 3) за суб'єктами правотворчості: прийняті главою держави (укази Президента), законодавчим органом (Верховною Радою (парламентом) Закони України), Урядом (постанови КМУ), державними органами (накази Мін'юсту, МОЗ, МВС, Центрального управління СБУ) тощо.

3. Висвітлено, що у кримінально-процесуальній діяльності спеціальні знання використовуються у двох формах: при залученні спеціалістів під час окремих слідчих (судових) дій та в межах проведення експертизи. Під час здійснення правосуддя велику допомогу слідству та суду надає судова експертиза.

4. З'ясовано, що термін «судова експертиза» законодавче та доктринальні (наукові) визначення. У Законі України «Про судову експертизу» акцентовано увагу на тому, що: 1) за своїм змістом експертиза є дослідженням, яке виконується спеціалістом у певній галузі; 2) питання, які досліджуються, відносяться до предмету розгляду справи у суді. У процесуальному законодавстві підкреслюється ще одна важлива ознака судової експертизи – те, що вона є процесуальною дією, для проведення якої встановлено певний порядок і яка здійснюється у період досудового розслідування або судового розгляду справи, а також лише на підставі

відповідного процесуального документа – постанови слідчого або ухвали суду.

5. Розкрито критерії класифікації судових експертиз та їх види відповідно до чинних сьогодні НПА. Вказані види експертних установ в Україні, охарактеризовано правовий статус експерта, окреслено основні вимоги до висновку експерта та значення цього доказу для вирішення кримінальної справи.

6. Акцентовано увагу на те, що об'єктами фармацевтичної експертизи є речовини, предмети із залишками речовин. Підкреслено, що в Україні експертні функції по здійсненню фармацевтичної експертизи у кримінальному судочинстві в більшості випадків виконують: 1) Лабораторія фармацевтичного аналізу Державного підприємства «Державний експертний центр МОЗ України»; 2) Державне підприємство «Центральна лабораторія з аналізу якості лікарських засобів і медичної продукції» Держлікслужби України. Ці лабораторії включено ВООЗ до Переліку перекваліфікованих лабораторій з контролю якості ЛЗ. Розкрито зміст питань, які розв'язуються під час проведення фармацевтичної експертизи.

7. Охарактеризовано питання, які вирішуються фармакологічною експертизою. Звернено увагу на те, що ці питання в практичній діяльності, як правило, вирішуються при проведенні судово-медичної експертизи. Висвітлено передбачені законодавством випадки, коли проведення цього виду експертизи є обов'язковим.

8. В результаті проведеного моніторингу сайтів експертних установ України виявлено тенденцію до розширення сфери акредитації по здійсненню молекулярно-генетичних досліджень, які відносяться до компетенції біологічної експертизи. З'ясовано, що сьогодні випускники НФаУ за багатьма спеціальностями запрошуються різними видами установ на посади судових експертів для здійснення біологічної експертизи. У березні цього року були наявні вакансії в установах Мін'юсту та МВС.

9. На підставі аналізу чинного законодавства та актуальної практичної діяльності експертних установ України підтверджено, що випускники НФаУ за спеціальністю «Фармація, промислова фармація» мають можливість реалізувати свої професійні знання у сфері декількох видів експертиз: матеріалів та речовин, біологічної, фармацевтичної, фармакологічної.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вирок Сторожинецького районного суду Чернівецької області від 14 червня 2016 року. Справа № 723/1505/16-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/58291930> (дата звернення: 13.01.2017).
2. Вирок Жмеринського міськрайонного суду Вінницької області від 17.12.2019 року. Справа № 125/2009/19. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86367806#> (дата звернення: (дата звернення: 11.10.2020)).
3. Буга А. Ю. Методика розслідування злочинів, пов'язаних з незаконним обігом лікарських засобів : дис. ... доктора філософії. Одеса, 2020. 258 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/15835/%d0%94%d0%b8%d1%81%d0%b5%d1%80%d1%82%d0%b0%d1%86%d1%96%d1%8f%20%d0%91%d1%83%d0%b3%d0%b8%20%d0%90.%d0%ae.pdf?sequence=5&isAllowed=y> (дата звернення: 21.02.2023).
4. Гук О. Г. Розслідування фальсифікації лікарських засобів та обігу фальсифікованих лікарських засобів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2016. 201 с.
5. Злочини проти здоров'я населення, що порушують право на якісне забезпечення лікарськими засобами : монографія. Заг. ред. Стрельцова Є.Л. Одеса, 2015. 158 с.
6. Інструкція про особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах : затверджено Наказом Міністерства юстиції України від 12.12.2011 № 3505/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України 02.02.2023 № 451/5). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1431-11#Text> (дата звернення: 10.03.2023).
7. Інструкція про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події : затверджено Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 03.11.2015 № 1339. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392->

- 15?find=1&text=%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%81%D1%82+#w1_1 (дата звернення: 15.02.2023).
8. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень : затверджено Наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 02.02.2023 № 451/5). URL в <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення: 10.03.2023).
  9. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень в системі Служби безпеки України : затверджено Наказом Центрального управління Служби безпеки України від 29.05.2015 № 371. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0738-15#Text> (дата звернення: 03.02.2022).
  10. Інструкція про проведення судово-медичної експертизи: Затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.1995 р. № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0254-95#Text> (дата звернення: 01.02.2023).
  11. Коваленко І.А. Фальсифікація та обіг фальсифікованих лікарських засобів: кримінально-правове дослідження : монографія / за наук. ред. Є. Л. Стрельцова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. 232 с. <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/10344/Kovalenko%20Falsyficat sia.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 01.02.2022).
  12. Конвенція Ради Європи про підроблення медичної продукції та подібні злочини, що загрожують охороні здоров'я Рада Європи: Міжнародний документ від 28.10.2011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a91#Text (дата звернення: 20.12.2022).
  13. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 05.10.2022).
  14. Контроль за безпекою лікарських засобів: 10 років фармаконагляду України. URL: <http://rpht.com.ua/ua-issue-article-16> (дата звернення: 10.01.2023).
  15. Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Кузьмічов Я.В. та ін. Криміналістика: питання і відповіді. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 280 с.

- 16.Кривонос М.В., Бондар В.С. Теорія та практика використання спеціальних знань в розслідуванні злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: монографія. Сєверодонецьк, 2017. 412 с.
- 17.Криміналістика : підручник / за ред. Тіщенко В.В. Одеса, 2017. 556 с.
- 18.Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 27.09.2022)
- 19.Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 15.01.2023)
- 20.Кримінальні правопорушення проти публічного здоров'я в проєкті Кримінального кодексу України : матеріали наук.-практ. вебінару, 25 трав. 2021 р. / уклад.: А. О. Гаркуша, Ю. Ю. Забуга, Т. О. Михайліченко ; НДІ вивчення проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса [та ін.]. – Харків : Право, 2021. 96 с. URL : https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2021/07/%D0%9C%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8-%D0%B2%D0%B5%D0%B1%D1%96%D0%BD%D0%B0%D1%80%D1%83-%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%83%D1%88._25.05.21.pdf (дата звернення: 20.02.2022)
- 21.Лабораторія фармацевтичного аналізу (ЛФА). URL: <https://www.dec.gov.ua/materials/laboratoriya-farmaczevtichnogo-analizu-lfa> (дата звернення: 03.03.2023).
- 22.Литвин А.А. Криміналістична характеристика злочинів, вчинюваних у сфері обігу лікарських засобів. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2017. № 4. С. 160-164.

23. Меркулова В.О. Кримінальна відповідальність за фальсифікацію лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів: аналіз окремих дискусійних положень дисертаційної роботи І.А. Коваленка. Юридичний науковий електронний журнал. 2017. № 5. С. 152-156. URL: http://lsej.org.ua/5_2017/41.pdf (дата звернення: 26.03.2018).
24. Методи аналізу. Центральна лабораторія з аналізу якості лікарських засобів і медичної продукції. URL: http://www.clab.com.ua/?page_id=12 (дата звернення: 03.02.2023).
25. Митич С.П. Злочини, що вчиняються у сфері виготовлення та обігу лікарських засобів в Україні: кримінологічна характеристика, детермінація та запобігання : дис. ... канд. юр. наук : 12.00.08. Київ, 2019. 245 с.
26. Офіс Генерального прокурора спільно з правоохоронцями припинив контрабанду в Україну з Туреччини фальсифікованих ліків для онкохворих. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/news?_m=publications&_t=rec&id=264736&fp=1601 (дата звернення: 24.01.2020).
27. Парфіло І.В. Проблеми застосування спеціальних засобів під час розслідування фальсифікації та обігу фальсифікованих лікарських засобів. Актуальні проблеми держави і права. 2020. С.154-168.
28. Підпільний цех із виробництва фальсифікованих ліків викрито в столиці: контрафакт постачали в лікарні й аптеки. Цензор.НЕТ. URL: https://sensor.net.ua/ua/photo_news/410361/pidpilnyyi_tseh_iz_vyrobnytstva_falsyfiko_vanyh_likiv_vykryto_v_stolytsi_kontrafakt_postachaly_v_likarni (дата звернення: 16.11.2022).
29. Про затвердження Положення про Державну службу України з лікарських засобів та контролю за наркотиками : постанова Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2015 р. № 647. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/647-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 26.09.2022).
30. Про затвердження Положення про Експертно-кваліфікаційну комісію МВС та порядок проведення атестації

- судових експертів Експертної служби МВС : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21.09.2020 № 675. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0022-21#n2> (дата звернення: 15.02.2023).
31. Про затвердження Положення про експертно-кваліфікаційну комісію СБУ та атестацію судових експертів : наказ Центрального управління СБУ від 24.12.2014 № 855. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0044-15#Text> (дата звернення: 15.02.2023).
32. Про затвердження Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21.03.11.2015 № 1343. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15#n15> (дата звернення: 15.02.2023).
33. Про затвердження Положення Центральної експертно-кваліфікаційної комісії при Міністерстві юстиції України та атестацію судових експертів : наказ Міністерства юстиції України від 03.03.2015 р. № 301/5 (в редакції від 02.02.2023 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0249-15#Text> (дата звернення: 20.02.2023)
34. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання фальсифікації лікарських засобів : Закон України від 08.09.2011 № 3718-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3718-17#Text> (дата звернення: 27.10.2022).
35. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за фальсифікацію або обіг фальсифікованих лікарських засобів : Закон України від 05.07.2012 № 5065-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5065-17#top> (дата звернення: 27.10.2022).
36. Про внесення змін до статті 321-1 Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за фальсифікацію лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів : Закон України від 12.11.2019. № 284-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3718-17#Text> (дата звернення: 25.01.2020).

37. Про лікарські засоби : Закон України від 04.04.1996 № 123/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 04.11.2022)
38. Про приєднання України до Конвенції про розробку Європейської фармакопеї із поправками, внесеними відповідно до положень Протоколу до неї : Закон України від 16.10.2012 № 5441-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5441-17#Text> (дата звернення: 13.11.2022).
39. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 13.10.2022).
40. Пясковський В.В., Черноус Ю.М., Іщенко А.В. та ін. Криміналістика. Київ, 2015. 544 с.
41. Реєстр атестованих судових експертів. Міністерство юстиції України. URL: https://minjust.gov.ua/legal_expertise (дата звернення: 20.02.2023).
42. Робоче резюме. Глобальна система ВООЗ по нагляду і моніторингу некондиційної і фальсифікованої медичної продукції. 2018. URL: https://www.who.int/medicines/regulation/ssffc/publications/GSMSExecutiveSummary_RU.pdf (дата звернення: 08.10.2022).
43. Таранова А. Форми використання спеціальних знань у розслідуванні неналежного виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником. Підприємництво, господарство і право. 2019. С. 198-203.
44. Товд Ю.М. Кримінальна відповідальність за порушення встановленого порядку обігу лікарських засобів в Україні. Львів, 2021. 245 с. https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4312/1/tovt_d.pdf (дата звернення: 17.02.2023).
45. У Києві СБУ викрили канал контрабанди фальсифікованих ліків. URL: 219 <https://www.5.ua/kyiv/u-kyievi-sbu-vykryla-merezhu-kontrabandy-falsyfikovanykhlikiv-140760.html> (дата звернення: 05.11.2022).

46. Ухвала Печерського районного суду міста Києва від 12.04.2018 року. Справа № 757/17476/18-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75041147> (дата звернення: 15.05.2019).
47. Ухвала Центрального районного суду м. Миколаєва від 31.05.2018 року. Справа № 490/4226/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74664843> (дата звернення: 15.12.2018).
48. Фальсифікація ліків: на Прикарпатті судитимуть організовану групу. Аптека online. 2019. URL: <https://www.apteka.ua/article/507090> (дата звернення: 30.10.2022).
49. Фальсифіковані ліки в Україні: проблеми і шляхи вирішення (Своїми думками ділиться Сергій Лебедь, начальник Держлікслужби у Рівненській області). Фармацевт практик. 2016. С. 16.
50. Фармацевтична енциклопедія України. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/294/farmakologiya-2> (дата звернення: 11.02.2023).
51. Фармацевтична та фармакологічна експертизи. Експертизи у судочинстві України. URL: https://pidru4niki.com/74910/pravo/farmatsevtichna_farmakologichna_ekspertizi (дата звернення: 12.10.2022).
52. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV URL: https://pidru4niki.com/74910/pravo/farmatsevtichna_farmakologichna_ekspertizi (дата звернення: 11.11.2022).
53. Черноус Ю.М. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів: монографія. Вінниця, 2017. 492 с.
54. Щербаковський М.Г. Проведення та використання судових експертиз у кримінальному провадженні: монографія. Харків, 2015. 560 с.
55. Юрчишин В.Д. Аналіз та класифікація висновків експерта у кримінальному провадженні: теоретичний та практичний аспекти. Прикарпатський юридичний вісник. 2013. Випуск 1(3). С. 440-452.

56. Buga A.U. The Method of Crimes Related to Drug Trafficking as an Element of Forensic Characterization. European Reforms Bulletin. 2020. No. 2. P. 2-7. URL: http://aord.com.ua/wp-content/uploads/2020/10/European-ReformsBulletin_2_2020_compressed_compressed-1.pdf (дата звернення: 29.09.2022).
57. WHO Prequalification Unit – Inspection Services Closing of Inspection: Laboratory of Pharmaceutical Analysis State Expert Centre, Ministry of Health of Ukraine (LPA) URL: <https://www.dec.gov.ua/viewe-pdf-file/?url=https://www.dec.gov.ua/?ZG93bmXvYWQ=d3AtY29udGVudC91cGxvYWRzL2xmYS8yLnBkZg==>

ДОДАТКИ

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ХІМІЇ ПРИРОДНИХ СПОЛУК І НУТРИЦІОЛОГІЇ

СЕРТИФІКАТ

№ 163

Цим засвідчується, що

Мисочка В.В.

брав(ла) участь у роботі V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції

"СУЧАСНІ ДОСЯГНЕННЯ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ НАУКИ В СТВОРЕННІ ТА СТАНДАРТИЗАЦІЇ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ І ДІЄТИЧНИХ ДОБАВОК, ЩО МІСТЯТЬ КОМПОНЕНТИ ПРИРОДНОГО ПОХОДЖЕННЯ"

(тривалість - 6 годин)
14 квітня 2023 р., м. Харків, Україна

Ректор НФаУ,
д. фарм. н., проф.

Проректор з науково-педагогічної роботи НФаУ, д. фарм. н., проф.

Завідувач кафедри хімії природних сполук і нутриціології НФаУ, д. фарм. н., проф.

Алла КОТВИЦЬКА

Інна ВЛАДИМИРОВА

Вікторія КИСЛИЧЕНКО

ДОДАТОК Б

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ДИПЛОМ І СТУПЕНЯ

нагороджується

Вероніка МИСОЧКА

із науковою роботою:

«Аналіз правових засад проведення фармацевтичної
та фармакологічної експертизи»
(науковий керівник: Болдарь Г.Є., к. юрид. н., доц.,
кафедра соціальної фармації)

у I етапі Всеукраїнського конкурсу студентських
наукових робіт зі спеціальності
«Право»

В.о. ректора
Національного фармацевтичного
університету
Голова конкурсної комісії

Алла КОТВИЦЬКА

21 квітня 2023 р.
м. Харків

ДОДАТОК В

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ГРАМОТА

нагороджується

Мисочка Вероніка

у секційному засіданні студентського
наукового товариства кафедри
соціальної фармації

XXIX Міжнародна науково-практична
конференція молодих вчених та студентів
**«Актуальні питання створення нових
лікарських засобів»**

В.о. ректора
Національного фармацевтичного
університету

Алла КОТВИЦЬКА

19-21 квітня 2023 р.
м. Харків

Національний фармацевтичний університет

Факультет фармацевтичний
Кафедра соціальної фармації
Ступінь вищої освіти магістр
Спеціальність 226 Фармація, промислова фармація
Освітня програма Фармація

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувачка кафедри
соціальної фармації

Аліна ВОЛКОВА
« 28 » вересня 2022 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Вероніки МИСОЧКИ

1. Тема кваліфікаційної роботи: «Аналіз правових засад проведення фармацевтичної та фармакологічної експертизи»
керівник кваліфікаційної роботи: Галина Болдарь, к.юрид.н., доцент
затверджений наказом НФаУ від «06» березня 2023 року № 59
2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи: квітень 2023 р.
3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи: законодавство України, інформація з офіційних веб-сайтів державних органів України та експертних установ, монографії, дисертації, статті, вироки та ухвали судів.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):
Опрацювати законодавчі та наукові джерела дослідження.
Проаналізувати загальні засади сучасного механізму призначення та проведення судової експертизи в Україні.
З'ясувати види судових експертиз та критерії їх класифікації.
Розкрити види експертних установ в Україні.
Охарактеризувати правовий статус експерта.
Розкрити зміст питань, які розв'язуються фармацевтичною та фармакологічною експертизами.
Висвітлити особливості діяльності експертних установ, які в сучасних умовах мають повноваження здійснювати фармацевтичну експертизу в Україні.
З'ясувати види експертиз, які можуть здійснювати фахівці з фармацевтичною освітою.
Здійснити моніторинг офіційних сайтів різних видів експертних установ з метою встановлення наявності пропозицій щодо працевлаштування випускників НФаУ.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):
таблиць – 3, рисунків – 2.

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Ім'я, ПРІЗВИЩЕ, посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Галина БОЛДАРЬ, доцент закладу вищої освіти кафедри соціальної фармації	30.09.2022	30.09.2022
2	Галина БОЛДАРЬ, доцент закладу вищої освіти кафедри соціальної фармації	15.11.2022	15.11.2022
3	Галина БОЛДАРЬ, доцент закладу вищої освіти кафедри соціальної фармації	23.12.2022	23.12.2022

7. Дата видачі завдання: «28» вересня 2022 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів кваліфікаційної роботи	Примітка
1	Аналіз даних наукової, періодичної літератури відповідно до завдань кваліфікаційної роботи.	Вересень-жовтень 2022 р.	виконано
2	Аналіз правових та організаційних основ проведення судової експертизи в Україні.	Жовтень 2022 р.	виконано
3	Аналіз значення фармацевтичної та фармакологічної експертизи для здійснення правосуддя.	Листопад-грудень 2022 р.	виконано
4	Аналіз особливостей професійної діяльності фахівців фармації щодо здійснення експертної діяльності.	Січень-лютий 2023 р.	виконано
5	Узагальнення одержаних даних.	Березень 2023 р.	виконано
6	Оформлення кваліфікаційної роботи.	Квітень 2023 р.	виконано

Здобувач вищої освіти

_____ Вероніка МИСОЧКА

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ Галина БОЛДАРЬ

ВИТЯГ З НАКАЗУ № 59
по Національному фармацевтичному університету
від 06 березня 2023 року

Затвердити тему, керівника та рецензента кваліфікаційної роботи здобувачу вищої освіти денної форми навчання фармацевтичного факультету НФаУ 2023 року випуску:

№ з/п	Прізвище, ім'я по батькові здобувача вищої освіти	Тема кваліфікаційної роботи (українською мовою)	Тема кваліфікаційної роботи (англійською мовою)	Керівник кваліфікаційної роботи	Рецензент кваліфікаційної роботи
1.	Мисочка Вероніка Володимирівна	Аналіз правових засад проведення фармацевтичної та фармакологічної експертизи	Study of the legal bases of pharmaceutical and pharmacological expertise	доц. Болдарь Г. Є.	проф. Панфілова Г. Л.

ПІДСТАВА: службова записка завідувача кафедри про затвердження теми кваліфікаційної роботи, керівника та рецензента.

Вірно: пров. фахівець деканату

Н. В. Фоменко

ВИСНОВОК

**Комісії з академічної доброчесності про проведену експертизу
щодо академічного плагіату у кваліфікаційній роботі
здобувача вищої освіти**

№ 112895 від «2» травня 2023 р.

Проаналізувавши випускню кваліфікаційну роботу за магістерським рівнем здобувача вищої освіти денної форми навчання Мисочки Вероніки Володимирівни, 5 курсу, _____ групи, спеціальності 226 Фармація, промислова фармація, на тему: «Аналіз правових засад проведення фармацевтичної та фармакологічної експертизи / Study of the legal bases of pharmaceutical and pharmacologic al expertise», Комісія з академічної доброчесності дійшла висновку, що робота, представлена до Екзаменаційної комісії для захисту, виконана самостійно і не містить елементів академічного плагіату (копіляції).

**Голова комісії,
професор**

Інна ВЛАДИМИРОВА

2%

14%

ВІДГУК

наукового керівника на кваліфікаційну роботу ступеня вищої освіти магістр, спеціальності 226 Фармація, промислова фармація

Вероніки МИСОЧКИ

на тему: «Аналіз правових засад проведення фармацевтичної та фармакологічної експертизи»

Актуальність теми. Судова експертиза, яка має вагоме доказове значення для здійснення правосуддя та встановлення істини у цивільних, господарських та кримінальних справах.

Практична цінність висновків, рекомендацій та їх обґрунтованість. Сформульовані в роботі висновки достатньо обґрунтовані. Дослідження здійснено за двома основними напрямками: 1) опрацьовано матеріальні та процесуальні правові норми щодо проведення судової експертизи; 2) проаналізовано види експертиз, які можуть здійснювати фахівці з фармацевтичною освітою та інші випускники НФаУ, а також здійснено моніторинг пропозицій різних видів експертних установ щодо можливостей працевлаштування до них названих осіб. Під час дослідження було опрацьовано більше 20 чинних НПА, які регулюють порядок здійснення експертної діяльності в Україні. Показано, що всі НПА, в яких закріплено засади правового регулювання проведення експертизи, можна класифікувати за різними критеріями: 1) за спрямованістю правового впливу: на загальні та спеціальні; 2) за юридичною силою: закони та підзаконні; 3) за суб'єктами правотворчості: прийняті главою держави (укази Президента), законодавчим органом (Верховною Радою (парламентом) Закони України), Урядом (постанови КМУ), державними органами (накази Мін'юсту, МОЗ, МВС, Центрального управління СБУ) тощо.

Оцінка роботи. Дослідження виконане на достатньому теоретичному рівні. Матеріал в роботі викладено докладно, логічно та послідовно. Зроблено обґрунтовані узагальнення, сформульовано виважені висновки, застосовані різноманітні методи наукового пізнання. При написанні роботи авторка опрацьовала достатню кількість джерел інформації.

Загальний висновок та рекомендації про допуск до захисту. Кваліфікаційна робота Вероніки МИСОЧКИ «Аналіз правових засад проведення фармацевтичної та фармакологічної експертизи» представляє дослідницьку роботу, відповідає усім необхідним вимогам та може бути рекомендована до захисту на засіданні Екзаменаційної комісії НФаУ.

Науковий керівник _____

Галина Болдарь

«06» квітня 2023 р.

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу ступеня вищої освіти магістр, спеціальності 226
Фармація, промислова фармація

Вероніки МИСОЧКИ

на тему: «Аналіз правових засад проведення фармацевтичної та
фармакологічної експертизи»

Актуальність теми. Судова експертиза має дуже важливе значення при розслідуванні злочинів, пов'язаних із незаконним обігом ЛЗ, наркотиків, психотропних речовин та прекурсорів, оскільки використання широкого арсеналу сучасних методів та науково-технічних засобів значно розширюють можливості в отриманні доказової інформації.

Теоретичний рівень роботи. Дослідження виконано на високому теоретичному рівні, про що свідчить різноплановість проведеного аналізу та великий обсяг опрацьованих джерел інформації.

Пропозиції автора з теми дослідження. Розкрито критерії класифікації судових експертиз та їх види відповідно до чинних сьогодні НПА. Вказані види експертних установ в Україні, охарактеризовано правовий статус експерта, окреслено основні вимоги до висновку експерта та значення цього доказу для вирішення кримінальної справи. Акцентовано увагу на те, що об'єктами фармацевтичної експертизи є речовини, предмети із залишками речовин. Підкреслено, що в Україні експертні функції по здійсненню фармацевтичної експертизи у кримінальному судочинстві в більшості випадків виконують: 1) Лабораторія фармацевтичного аналізу ДП «ДЕЦ МОЗ України»; 2) ДП «Центральна лабораторія з аналізу якості лікарських засобів і медичної продукції» Держлікслужби України. Розкрито зміст питань, які розв'язуються під час проведення фармацевтичної експертизи.

Практична цінність висновків, рекомендацій та їх обґрунтованість. Одержані в роботі результати достатньо обґрунтовані, вони можуть використовуватися в освітньому процесі при опануванні таких компонент, як «Фармацевтичне право та законодавство», «Соціальна фармація».

Недоліки роботи. У тексті роботи зустрічаються деякі орфографічні помилки, однак це не впливає на якість виконаного дослідження.

Загальний висновок і оцінка роботи. Кваліфікаційна робота Вероніки МИСОЧКИ «Аналіз правових засад проведення фармацевтичної та фармакологічної експертизи» відповідає всім необхідним вимогам та може бути рекомендована до захисту на засіданні екзаменаційної комісії НФаУ за спеціальністю 226 Фармація, промислова фармація.

Рецензент _____

проф. Ганна ПАНФІЛОВА

«13» квітня 2023 р.

ВИТЯГ
з протоколу засідання кафедри соціальної фармації
№ 12 від «20» квітня 2023 року

ПРИСУТНІ: зав. каф. доц. Волкова А. В., доц. Кубарева І.В., доц. Овакімян О.С., доц. Болдарь Г.Є., доц. Корж Ю.В., доц. Терещенко Л.В., доц. Гавриш Н.Б., доц. Калайчева С.Г., ас. Пилюга Л.В., ас. Сєврюков О.В., ас. Сурікова І.О., ас. Тарасенко Д.Ю., ас. Ноздріна А.А.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ: Про представлення до захисту в Екзаменаційній комісії кваліфікаційних робіт.

СЛУХАЛИ: завідувачку кафедри доц. Волкову А. В. з рекомендацією представити до захисту в Екзаменаційній комісії кваліфікаційну роботу здобувача вищої освіти спеціальності 226 Фармація, промислова фармація Мисочки Вероніки Володимирівни на тему: «Аналіз правових засад проведення фармацевтичної та фармакологічної експертизи».

Науковий керівник: к.юр.н., доцент кафедри СФ Болдарь Г. Є.

Рецензент: д. фарм. н., професор кафедри ОЕФ Панфілова Г.Л.

ВИСТУПИЛИ: доц. Кубарева І.В., доц. Корж Ю.В., доц. Калайчева С.Г. висловили рекомендації до кваліфікаційної роботи Мисочки Вероніки Володимирівни

УХВАЛИЛИ: Рекомендувати до захисту в Екзаменаційній комісії кваліфікаційну роботу здобувача вищої освіти Мисочки Вероніки Володимирівни на тему: «Аналіз правових засад проведення фармацевтичної та фармакологічної експертизи».

Завідувачка каф. СФ, доцент _____ Аліна ВОЛКОВА

Секретар, асистент _____ Альміра НОЗДРІНА

НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПОДАННЯ ГОЛОВІ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ ЩОДО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Направляється здобувач вищої освіти Вероніка МИСОЧКА до захисту кваліфікаційної роботи за галуззю знань 22 Охорона здоров'я спеціальністю 226 Фармація, промислова фармація освітньою програмою Фармація на тему: «Аналіз правових засад проведення фармацевтичної та фармакологічної експертизи»

Кваліфікаційна робота і рецензія додаються.

Декан факультету _____ / Микола ГОЛІК /

Висновок керівника кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти Вероніка МИСОЧКА виконала усі поставлені завдання відповідно до мети роботи у повному обсязі. Здобувач вищої освіти показала вміння працювати з нормативно-правовими актами, документами та науковою літературою, проводити аналіз та узагальнення результатів дослідження, формулювати висновки.

В цілому, кваліфікаційна робота Вероніки МИСОЧКИ на тему «Аналіз правових засад проведення фармацевтичної та фармакологічної експертизи» може бути рекомендована до офіційного захисту в Екзаменаційній комісії Національного фармацевтичного університету.

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ Галина БОЛДАРЬ

«06» квітня 2023 р.

Висновок кафедри про кваліфікаційну роботу

Кваліфікаційну роботу розглянуто. Здобувач вищої освіти Вероніка МИСОЧКА допускається до захисту даної кваліфікаційної роботи в Екзаменаційній комісії.

Завідувачка кафедри
соціальної фармації

_____ Аліна ВОЛКОВА

«20» квітня 2023 р.

Кваліфікаційну роботу захищено

у Екзаменаційній комісії

«_____» 2023 р.

З оцінкою _____

Голова Екзаменаційної комісії,

доктор фармацевтичних наук, професор

_____ /Лена ДАВТЯН/